

УДК 378.147

DOI: 10.31548/hspedagog2019.03.028

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БІОТЕХНОЛОГІВ

Плющ В.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання, *Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка*

E-mail: valentynapl@ukr.net

Ярова Л.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, *Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка*

E-mail: yar.larisa/kdpu@gmail.com

Сопівник Р.В., доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки, *Національний університет біоресурсів і природокористування України*

E-mail: rvsop@meta.ua

***Анотація.** Стаття присвячена висвітленню проблеми гуманістичної спрямованості при підготовці майбутніх біотехнологів. Визначено іншомовну компетентність майбутніх біотехнологів як необхідну складову їх професійного становлення та розвитку. Розглянуто специфіку та структурні компоненти науково-дослідницької діяльності студентів майбутніх біотехнологів. Обґрунтовано педагогічні умови удосконалення процесу формування іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів як необхідної складової гуманізації навчання.*

***Ключові слова:** гуманістична спрямованість, іншомовна компетентність, професійна підготовка, майбутні біотехнологи.*

Актуальність. Удосконалення професійної підготовки студентів в системі вищої освіти ґрунтується на виявленні наявного досвіду, на втіленні ідей інтеграції, інтенсифікації процесу професійного навчання. Біотехнологія яка об'єднує фундаментальну і прикладну науки з виробництвом є одним із пріоритетних напрямків розвитку. Рівень нововведень і динамізму в цій галузі дуже високий. Зростаючий обсяг інформації вимагає розвитку у майбутніх біотехнологів творчих здібностей і критичних навичок мислення.

Під час підготовки біотехнологів у формуванні ціннісних орієнтацій студентів значна роль відводиться гуманітарним предметам, зокрема, іноземній мові. Проведений аналіз сучасних навчально-методичних ком-

плексів та практики навчання іноземної мови свідчить, що практично відсутня цілеспрямована стратегія виховного впливу, спрямована на осмислення гуманістичних цінностей.

Зростаюча потреба у фахівцях, що володіють професійною іншомовною компетентністю, визначає іноземну мову одним з основних при формуванні професійної мобільності. Отже, актуальність дослідження зумовлена з одного боку зростанням актуальності іншомовної компетентності в сфері міжнародної інтеграції, та потребою суспільства у біотехнологіях, що володіють високим рівнем іншомовної компетентності та існуючою системою професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах, що повною мірою не забезпечує цього.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Дослідження компонентного складу іншомовної компетентності займалися такі вчені, як Н. Ушакова, Л. Єрмакова, В. Аїтов, О. Іссерс та інші. Проблеми іншомовної комунікації та методики навчання іноземних мов розглядаються в працях: І. Бім, Г. Богіна, Е. Верещагіна, І. Зімньої, Г. Китайгородської, Г. Щедріної, М. Лонг, П. Потер, П. Флойд.

Вивчення педагогічних досліджень дозволило підтвердити актуальність проблеми формування іншомовної компетентності, однак, виявило, що сутність і структура іншомовної компетентності студентів та перелік педагогічних умов, що сприяють успішному формуванню даної компетентності, трактується вченими неоднозначно. В якості причин недостатньої сформованої іншомовної компетентності студентів визначаються невідповідності обсягу змісту навчального матеріалу кількістю часу, передбаченому для його засвоєння, а також відсутність зв'язку з професійним контекстом, обумовлене традиційною системою організації підготовки майбутніх біотехнологів, що не завжди сприяє їх особистісному розвитку.

Мета нашого дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічних умов підвищення рівня іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів як фактору гуманістичної спрямованості.

Методи. Теоретичні (аналіз педагогічної, психологічної літератури); інтерпретаційно-аналітичний метод щодо вивчення вітчизняних джерел із застосуванням порівняння, систематизації та узагальнення.

Результати. Гуманізація змісту навчального матеріалу сприяє усвідомленню та прийняттю студентами універсальних людських цінностей, освоєння цінностей людської культури, формуванню гуманістичної

концепції, визнання цінності життя та дотримання вираженості та гуманності у відносинах до природи.

Іншомовна професійна компетентність являє собою сукупність окремих компетентностей і дозволяє на основі автономного пошуку і використання інформації іноземною мовою здійснювати професійну діяльність, підвищуючи її ефективність і тим самим створюючи передумови для професійного і кар'єрного зростання особистості [1, с. 15]. Як зазначає у своїй праці І. Секрет, іншомовна професійна компетентність є утворенням, подібним до професійної компетентності фахівця, яка реалізується в умовах іншомовного середовища засобами іноземної мови. Реалізується іншомовна професійна компетентність під час створення професійно значущого продукту засобами іноземної мови або в іншомовному середовищі [3, с. 11].

Формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності фахівців немовних спеціальностей полягає в оволодінні майбутніми фахівцями вмінь, знань та навичок з іноземної мови з точки зору розуміння сутності та соціальної значущості своєї професії, вмінні застосувати фахово-спрямовану іноземну мову з метою виконання професійної діяльності [2, с. 20]. З точки зору підготовки фахівців немовних спеціальностей з поглибленим професійно спрямованим вивченням іноземної мови, комунікативна компетентність може розглядатись як така, що складається з певних компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного [2, с. 15].

Проведений аналіз дозволив нам трактувати іншомовну компетентність як інтегративну характеристику особистості, яка відображатиме сукупність лінгвокультурологічних знань, комунікативних умінь, мотивацію до продуктивної іншомовної взаємодії,

досвід здійснення іншомовного спілкування, що забезпечує здатність і готовність студента до успішної комунікації в міжкультурному просторі. Іншомовна комунікативна компетентність розглядається нами як складова комунікативної компетентності і невід'ємний компонент загальної культури особистості.

Професійна діяльність біотехнолога передбачає здійснення досліджень щодо отримання і застосування ферментів, вірусів, мікроорганізмів, клітинних культур тварин і рослин, продуктів їх біосинтезу і біотрансформації; створення технологічних процесів їх виробництва та технологій використання. Біотехнологи реалізують себе у таких видах професійної діяльності як виробничо-технологічна, проектно-конструкторська, науково-дослідницька, організаційно-управлінська. Крім того, спеціальність передбачає широкі можливості співпраці з фахівцями медико-біологічного профілю і роботи безпосередньо в медичних установах, мікробіологічної та харчової промисловості тощо. Отже, до компонентів діяльності студентів майбутніх біотехнологів належать: вміння працювати з науково-технічною інформацією; систематизувати і узагальнювати інформацію щодо використання ресурсів виробництва; володіння основними методами і прийомами проведення експериментальних досліджень у своїй професійній області; проведення стандартних і сертифікаційних випробувань сировини, готової продукції і технологічних процесів; володіння плануванням експерименту, обробкою і представленням отриманих результатів; використання сучасних інформаційних технологій у своїй професійній галузі. Таким чином, біотехнолог має бути здатним комплексно поєднувати дослідницьку, проектну та підприємницьку діяльність.

Вважаємо, що посилення гуманістичної спрямованості процесу формування іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів можливе за рахунок використання наступних педагогічних умов:

- 1) організація додаткової підготовки студентів у формі навчальних курсів;
- 2) відбір і використання ціннісно-орієнтованих дидактичних матеріалів;
- 3) оптимізації самостійної роботи студента;
- 4) застосування різноманітних видів Інтернет-джерел у навчальній діяльності.

Додаткова підготовка має низку переваг: велика мобільність, спрямованість на вирішення реальних проблем студентів, незначний термін навчання; організація навчання з урахуванням рівня мовної підготовки студентів. Формування іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів в умовах додаткової підготовки може відбуватись шляхом: вирішення актуальних проблемно-пошукових завдань на основі діяльнісного підходу; виконання завдань творчого характеру (кейс-методи, метод проектів, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів», дискусій, усних і письмових презентацій); ситуативності та емоційності навчання, що позитивно впливають на організацію довільної та залучення мимовільної уваги студентів.

Для успішного формування у студентів гуманістичної спрямованості необхідна організація навчання, під час якої розкривається аксіологічний потенціал, що проявляються, насамперед, у змісті дидактичних матеріалів. Ціннісне наповнення мають навчальні матеріали (текстові, візуальні), що містять країнознавчу інформацію (історія, традиції, звичаї, спосіб життя людей), інформацію естетичного характеру (мистецтво країн,

мова яких вивчається), а також ситуації, вправи, розмовні теми, які розкривають проблеми етики, моралі, гуманності. Крім того, навчання відбувається в постійному співставленні, діалозі культур, в результаті чого має відбутися також осмислення цінностей власної країни і загальнолюдських цінностей.

Проблема організації та оптимізації самостійної роботи студентів з іноземної мови завжди стояла в центрі уваги педагогічної науки і практики. Вважаємо, що викладач має бути медіатором – посередником між знаннями і студентами, пропонуючи студентам методи і засоби досягнення успіхів у самостійній роботі, допомагаючи вибудовувати стратегії навчальних дій. Він може також спеціально конструювати ситуації «когнітивного розриву» з наступним пошуком шляхів їх вирішення. Таким чином він дозволяє студентам досягати поставленої мети, оволодівати новими знаннями і компетенціями [3, с. 133].

Ефективне використання інформації, розміщеної в Інтернеті, в значній мірі залежить від умінь викладача адекватно оцінювати потенційні електронні ресурси, використовуючи перевірені критерії оцінки їх якості, що дозволяє підготувати увесь зміст для успішного використання в якості автентичних матеріалів. Сучасні Інтернет-технології мають великий потенціал для підготовки біотехнологів, накопичення досвіду встановлення співпраці і спілкування з віртуальними носіями мови, толерантного сприйняття навколишньої дійсності, а також саморозвитку і самоосвіти в сучасних умовах соціальної дійсності.

Використання потенціалу Інтернет-технологій в контексті формування іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів може здійснюватись завдяки застосуванню та-

ких засобів, як: блоги (особистої сторінки в мережі Інтернет, завдяки якій учасники процесу спілкування можуть залишати свою думку або поділитися точкою зору з якого-небудь нагального питання), форуми (підтримання багатостороннього діалогу в спілкуванні он-лайн і оффлайн), Wiki (розміщення і створення свого матеріалу наукового і науково-популярного характеру в мережі); відеоконференції і телеконференції (багатосторонній діалог в реальному часі з використанням Skype); електронна пошта (підтримка двостороннього діалогу з відстроченим доступом) тощо. Окреслені педагогічні умови визначають розширення діапазону лінгвокультурологічних знань, сприяють формуванню активної позиції майбутніх біотехнологів як суб'єктів міжособистісної комунікації.

Висновки і перспективи.

Отже, гуманістична спрямованість при формуванні іншомовної компетентності майбутніх біотехнологів сприяє оволодінню досвідом іншомовного спілкування і взаємодії в міжкультурному просторі. Впровадження окреслених умов та врахування специфіки біотехнологічної спеціальності сприятиме формуванню іншомовної компетентності, наявність якої відкриє студентам – біотехнологам можливість для розвитку, самостійного пошуку, самовдосконалення та досягнення професійного успіху. Проведене дослідження не претендує на вичерпність, може служити перспективним напрямком наукового пошуку, пов'язаного з розробкою системи соціально-педагогічного супроводу формування у біотехнологів культури міжнародного ділового спілкування засобами інтернет-технологій.

Список використаних джерел

1. Аитов В.Ф. Проблемно-проектный подход к формированию ино-

язычной профессиональной компетентности студентов (на примере неязыковых факультетов педагогических вузов): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02; Нижегородский госуд. лингв. ун-т им. Н. А. Герцена. Санкт-Петербург, 2007. 18 с.

2. Задорожна І.П. Формування у майбутніх учителів англomовної компетентності в письмі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 73. С. 63–68.

3. Ключко В.І., Прадівлянний М.Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2009. 196 с.

4. Плющ В. М. Метакогнітивний підхід до організації самостійної роботи студентів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 2 (372). 2018. С. 131 – 135.

References

1. Aitov, V. F. (2007). Problemno-proektnyi podkhod k formirovaniyu ynoiazychnoi professionalnoi kompetentnosti studentov (na primere neiazukovykh fakultetov pedahohycheskykh vuzov): avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk [Problem-project approach to the formation of the foreign language

professional competence of students (for example, non-language faculties of pedagogical high schools). Nizhegorodski State. Linguistic University named after N.A. Hertsen. Sankt-Peterburh, 18 p. (In Russian).

2. Zadorozhna, I. P. (2014). Formuvannia u maibutnikh uchyteliv anhlomovnoi kompetentnosti v pysmi [Formation of competence in writing in would-be teachers of English]. Herald of Zhytomyrsky State University named after Ivan Franko. Issue 73. pp. 63-68. (In Ukrainian).

3. Klochko, V. I., Pradivliannyi, M. H. (2009). Formuvannia profesiino spriamovanoi inshomovnoi kompetentnosti fakhivtsiv tekhnichnykh ta ekonomichnykh spetsialnostei zasobamy suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii [Formation of professionally focused foreign language competence of professionals of technical and economic specialties by means of modern information technologies]. Monography. Vinnytsia, VNTU Publ., 196 p. (In Ukrainian).

4. Pliushch, V. M. (2018). Metakognityvny`j pidxid do organizaciyi samostijnoyi roboty` studentiv [Metacognitive Approach To Organization Of Students' Independent Work]. Naukovyj visnyk Sxidnoyevropejskogo nacional`nogo universytetu imeni Lesi Ukrayinky. Seriya «Pedagogichni nauky». Issue. 2 (372). – Luczk: Milenum. – pp. 131 – 135. (In Ukrainian).

HUMANISTIC ORIENTATION IN FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE BIOTECHNOLOGISTS

Pliushch V.M., Yarova L.O., Sopivnyk R.V.

Abstract. *The article defines the foreign language competence of future biotechnologists as a necessary component of their professional formation and development. It is considered the specificity and structural components of research activities of students – future biotechnologists. The purpose of the study is to substantiate the pedagogical conditions for improving the foreign language competence of future biotechnologists as a necessary component of their professional training. It was defined the foreign language competence as an integrative characteristic of a person, a set of linguoculturological knowledge, communication*

© Плющ В.М., Ярова Л.О., Сопівник Р.В.

skills, motivation for foreign language communication that provides the ability and readiness of the student to successful communication in the intercultural space. It is noted that the foreign language competence is a component of communicative competence and an integral component of the general personal culture. It was outlined the reasons of insufficient formation of the foreign language competence of students: discrepancy between the volume of the content of the educational material and time provided for its assimilation, lack of communication with the professional context, caused by the traditional system of the education organization within which training of the future specialists in the majority of universities is carried out. It was substantiated the pedagogical conditions of improving the process of formation of foreign language competence of future biotechnologists: organization of additional training in the form of training courses that provides continuous professional foreign-language education; optimization of the independent work of future biotechnologists in the system of higher professional education; application of various types of the Internet sources in the educational and extracurricular activities. The specified pedagogical conditions determine the expansion of the range of linguoculturological knowledge, contribute to the formation of an active position of future biotechnologists as subjects of interpersonal communication; mastering the experience of foreign language communication and interaction in the intercultural space. Humanistic orientation of future biotechnologists will contribute to the formation of foreign language competence that will open an opportunity for students-biotechnologists to develop and achieve professional success.

Key words: *humanism orientation, foreign language competence, professional training, future biotechnologists.*